

REDOVNO IZDANJE
O STOTOJ GODIŠNJICI MATICE HRVATSKE
1842. — 1942.

HRVATSKE
NARODNE PJESME

KNJIGA DESETA
ŽENSKE PJESME — SVEZAK ŠESTI

HAREMSKE PRIČALICE I BUNJEVAČKE GROKTALICE

UREDIO
DR NIKOLA ANDRIĆ

ZAGREB 1942

REDOVNO IZDANJE MATICE HRVATSKE

PREDGOVOR

Pod konac prošloga stoljeća — pošto je već prva knjiga Matičinih »Hrvatski narodnih pjesama« god. 1896. izašla — poslao je Ante Hangi, učitelj trgovačke škole u Bišću (Turska Hrvatska) uz rukopis o životu i običajima muslimana u Bosni i 77 narodnih pjesama. Sve ove pjesme sačuvane su među ostalim Matičinim rukopisnim zbornicima, dok je onaj »Život« vraćen piscu na dopunjenje, ali ga je autor kasnije sam izdao.

U svojim ocjenama o spomenutim pjesmama nazivala su ih oba ocjenjivača »haremskim pjesmama«, a prvi ocjenjivač, pokojni Luka Marjanović, naročito je dodao, da je jedna trećina tih pjesama vrlo dobra i lijepa, pa da će se pri izdavanju ženskih narodnih pjesama naših muslimana moći upotrebiti. Drugi ocjenjivač, koji se nije potpisao — a mogao je biti ili Ivan Broz ili Stjepan Bosanac, koji su složili prvu knjigu Matičinih »Pjesama« — istaknuo je, da je zbornik Ante Hangia složen od takovih ženskih i junačkih narodnih pjesama, koje među sobom pjevaju muslimanske žene i djevojke.

Pošto je dosad Matica izdala samo dvije knjige muslimanskih junačkih pjesama, a ni jedne muslimanske ženske, osim pojedinačnih primjeraka, koje sam ja uvrstio u petu (»Romance i balade«) i šestu knjigu (»Pričalice i lakrdije«), odlučila se Matica, na moj prijedlog, da se u desetoj knjizi sakupe najljepše »Haremske pričalice« i tridesetak »Bunjevačkih groktalica«, koje je sakupio vrijedni bunjevački kulturni radnik g. Ive Prčić nekoliko decenija iza završenog Matičina sakupljačkog rada. »Groktalicama« ili »groktušama« nazivlju sami Bunjevci te svoje

pjesme, jer za onog pjevača, koji »lipo piva«, vele, da mu glas »sve grokti« (trepeće). Ovim bunjevačkim dodatkom iskupljuje Matica veliki narodni dug, jer se zbog političkih prilika u bivšoj monarhiji nije iskupljivao, pošto na poziv Matičin od god. 1876. nije stigao ni jedan bunjevački rukopisni zbornik.

Dodajem, da je gosp. Prčić izdao prošle godine u Subotici čitavu knjigu »Bunjevačkih narodnih pisama«, pošto je Matici prije ustupio pjesme, koje donosimo u ovoj knjizi. Dakle se ova dva izdanja međusobno dopunjavaju.

Pošto su svi Bunjevci ikavci, a muslimanske žene po Bosni i Hercegovini pogotovo, jer one u doba, kad su se ove pjesme popisivale, nisu — kao muškarci — polazile škole s ijekavski (a kasnije čak ekavski!) uniformiranim knjigama, imala bi ova knjiga dobiti čist ikavski značaj, no pošto sam ja našao vanredno lijepih »haremskih« pričalica u ijekavskom zborniku Ivana Zovka, kao i u nekim drugim, nisam mogao, a da i ove ne uvrstim u ovu knjigu. Inače bi glavna značajka muslimanskih ženskih pjesama ostala nenarušena. Neki slabiji sabirači očividno su smatrali — a to su i priznavali u popratnim pismima — da se ikavske pjesme moraju obratiti u »literarnu« ijekavicu, pa bi se njihovi haremski prilozi lako dali obratiti u autohtono ikavsko narječje, ali se u taj posao Matičini urednici nisu upuštali, nego su radije takove zbornike sasvim zabacivali, da ih ne bi stigao prigovor, koji je s pravom stigao najvećeg dosadašnjeg izdavača narodnih naših pjesama, jer je on — u jezičnom pogledu — svojevrijedno dotjerivao narodno blago u tolikom opsegu, da je u njegovoj redakciji svako obnovljeno izdanje istih pjesama dobivalo sasvim drugo lice. (Vidi Milakovićevu »Bibliografiju hrvatske i srpske pjesme«). Zato je on u tom pogledu, kao izdavač, potpuno nepouzdan.

S ovom, desetim, knjigom Matičinih »Hrvatskih narodnih pjesama« završava se ovo dosad najveće izdanje narodnih pjesama, koje su izdavane na području i hrvatskog i srpskog naroda. U tim knjigama, doduše, nije u naročitim odlomcima obraćana pažnja raznim obrednim pjesmama, ali

su i s tih područja odabirani najznačajniji primjerci u umjetničkom i naučnom pogledu, da će ih stručnjaci lako pronaći.

Dodajem, da sam među »Haremske« uvrstio i neke takove pjesme, koje su po svojim motivima poznate već iz prijašnjih knjiga, ali neke nisu ondje bile spomenute ni među varijantama, a neke se odlikuju čistim muslimanskim obilježjem, tako da ih nisam mogao mimoći.

Matica se sa ovo deset knjiga »Hrvatskih narodnih pjesama« — svakako najdostojnije odužila svome narodu, jer je ovim knjigama definitivno srušena »naučna« laž, koja je — od početka 19. vijeka — hrvatskoj pjesničkoj duši i hrvatskom narodnom imenu u stvaranju narodnih pjesama osporavala svako pravo na priznanje. A kad tamo, baš Hrvati stoje — počevši s »Hasanaginicom« — na čelu stvaralaca ženskih baladskih i muslimanskih junačkih pjesama, koje su stvarane u ikavskom narječju, a izdane u III. i IV. knjizi Matičinih pjesama.

Zato neka ovom prilikom — uz stogodišnjicu Matičina života — bude iskazana duboka zahvalnost rodoljubima, koji su prije 66 godina u Matičinu odboru pokrenuli misao o skupljanju i izdavanju hrvatskih narodnih pjesama, kao i onim mnogobrojnim sabiračima, koji su se odazvali Matičinu pozivu i s velikim trudom obilazili sirotinjske potleušice po svim našim pokrajinama, pa od narodnih guslara i pjevača, kao i od starih žena, mladih djevojaka i momaka popisivali pjesme, koje će ostati vječiti ponos i dika srcu i duši hrvatskoga naroda.

U Zagrebu, 1941.

Dr Nikola Andrić

BBUNJEVAČKE
GROKTAlice

BUNJEVAČKE GROKOTALICE

PO BAČKOJ SKUPIO IVE PRČIĆ

1

MAJČINE MILOSTI

- Sidi mlâda usrid vinograda,
Mlada piva, a tica otpiva.
Pita mlada usrid vinograda:
»Oj slaviću, slavulj-tico mala,
Što ne pivaš zimi kô i liti?« 5
Odgovara slavulj-tica mala:
»Boga t', mlada usrid vinograda,
Daj ti meni miholjske vrućine,
Pa ću pivat zimi kô i liti.
A što, mlada usrid vinograda, 10
Ti ne pivaš kô kod svoje majke?«
Veli mlada usrid vinograda:
»Oj slaviću, slavulj-tico mala,
Daj ti meni majčine milosti,
Pa ću pivat kô kod svoje majke!« 15

Kazivala Teza Crnković u Subotici

2

DOBRA SNAHA UGODILA SVEKRVI

- Navezle se do tri šajke-lađe:
U prvoj se konji zasigrali,
U drugoj je zabubnjao bubanj,
A u trećoj zapivao Janko.
Majka Janka po grlu poznala, 5

Malo bliže prid njeg išetala
 I izvela snahu Anđeliju.
 Ruke širi, u lice ga ljubi,
 A on majku u bijelu ruku:
 »Majko moja, i sad si mi mlada!«
 Al je njemu besidila majka:
 »Ja ću, 'râno, još sve mlada biti!
 Kakvom sam te dobrom¹⁾ oženila,
 Nije majka ništa poželila.«
 Al besidi Sibirjanin Janko:

15

»Digni vince, moja virna ljubo,
 Digni vince, da ti vidim lice!«
 Pa se maša u džepove rukom,
 Pa izvadi sto žutih dukata,
 Pa ih daje ljubi Anđeliji:

20

»Na ti, ljubo, sto žutih dukata,
 Pa ti niži đerdan oko vrata,
 Kad si tako ugodila majci!«

Kazivala Teza Crnković, Subotica

¹⁾ tako dobrom djevojkom, da se ne bi moglo ništa bolje poželjati.

3

JANJINA SIROTICA

Žito želi primudri Latini,
 Žetelice primudre Latinke.
 Kose su im od srebra skovane,
 A vondiri¹⁾ od suvoga zlata,
 Gladilice od dragog kamena.

5

Iza gore Turci udarili,
 Svaki vaća²⁾ po lipu divojku.
 Zatrča se Ture momče mlado,
 Pa uvati udovicu Janju,
 Pa on biži u goru zelenu.

10

Al besidi udovica Janja:
 »Puštaj mene, Ture momče mladol
 Puštaj mene, da se natrag vratim:
 Ostala mi mala sirotica
 Pod otkosom³⁾ u zelenoj travi 15
 Još malena od sedam nedilja.«
 Al besidi Ture momče mlado:
 »Ne budali, udovice Janjo!
 Što mi nisi prije kazivala,
 Pa ja ne bi' ni nju ostavio.« 20
 To je malo vrime postojalo,
 Malo vrime tri godine dana,
 Ide Janja prid dvor na sunašce,
 Ne bi li je ogrijalo sunce.
 Naletiše dva vrana gavrana, 25
 Al besidi udovica Janja:
 »Boga vama, dva vrana gavrana,
 Kud letite, otkud dolazite,
 Ne letite l' iz latinske zemlje?
 Jeste l' vid'li moju siroticu, 30
 Je li bosa, je li raspòjasa?
 Je li gola, je li gologlava?«
 Beside joj dva vrana gavrana,
 Krilim' lete, a kljunom beside:
 »Mi letimo iz latinske zemlje, 35
 Vidili smo tvoju siroticu:
 Nije bosa, nije raspojasa,
 Nije gola, nije gologlava,
 Sa ujakom čuva mala ovce;
 Ujak Dašo lipo zapovida: 40
 ,Vrati ovce, mala sirotice,
 Koju te je ostavila majka
 Pod otkosom na zelenoj travi
 Još malenu od sedam nedilja'.
 Ovce vraća mala sirotica, 45
 Ovce vraća pa s ovcom divani:
 ,Hilja, ovco, nemoj dubaliti,

Nemoj svoje jagnje ostaviti,
 Kô što 'e mene ostavila majka
 Još malenu od sedam nedilja 50
 Pod otkosom u zelenoj travi,
 Ostavila i zaboravila,
 Nikad do nje sunce ne doprlo!«
 Kad je Janja riči razumila,
 Od tereta dušu ispustila.

Kazivala Jela Jaramazović iz Subotice

¹⁾ vondir, sudić s vodom, u koji se umače brus, kojim se kosa oštri, — ²⁾ hvata, — ³⁾ onoliko žita, koliko se otkosi jednim zamahom kose.

4

SIN OD KAMENA

Kara Pavle mladu Pavlovicu;
 Ne kara je, što mu draga nije,
 Već je kara, što poroda nema.
 Kad to vidi mlada Pavlovica,
 Ona ide u goru zelenu, 5
 Pod pâs meće sinjega kamena,
 Nosila ga za devet miseci
 Kao majka štono čedo nosi,
 I rodila mlada Pavlovica.
 Spravlja Pavle gospodsku večeru. 10
 Kad su oni sili večerati,
 Al besidi Pavle gospodare:
 »Kako to, da tvoje čedo malo
 Niti plače, nit mu sise daješ?«
 Odgovara mlada Pavlovica:
 »Otkri, Pavle, svilenu maramu!« 15
 Otkri Pavle svilenu maramu:
 Pod maramom sinji kamen leži.
 Klekne doli Pavle gospodare,
 Klekne doli, da se Bogu moli: 20

Nemoj svoje jagnje ostaviti,
 Kô što 'e mene ostavila majka
 Još malenu od sedam nedilja 50
 Pod otkosom u zelenoj travi,
 Ostavila i zaboravila,
 Nikad do nje sunce ne doprlo!«
 Kad je Janja riči razumila,
 Od tereta dušu ispustila.

Kazivala Jela Jaramazović iz Subotice

¹⁾ vondir, sudić s vodom, u koji se umače brus, kojim se kosa oštri, — ²⁾ hvata, — ³⁾ onoliko žita, koliko se otkosi jednim zamahom kose.

4

SIN OD KAMENA

Kara Pavle mladu Pavlovicu;
 Ne kara je, što mu draga nije,
 Već je kara, što poroda nema.
 Kad to vidi mlada Pavlovica,
 Ona ide u goru zelenu, 5
 Pod pâs meće sinjega kamena,
 Nosila ga za devet miseci
 Kao majka štono čedo nosi,
 I rodila mlada Pavlovica.
 Spravlja Pavle gospodsku večeru. 10
 Kad su oni sili večerati,
 Al besidi Pavle gospodare:
 »Kako to, da tvoje čedo malo
 Niti plače, nit mu sise daješ?«
 Odgovara mlada Pavlovica:
 »Otkri, Pavle, svilenu maramu!« 15
 Otkri Pavle svilenu maramu:
 Pod maramom sinji kamen leži.
 Klekne doli Pavle gospodare,
 Klekne doli, da se Bogu moli: 20

»Bože mili, na svemu ti fala,
 Kojim si me darom darovaol«
 To je Bogu vrlo milo bilo,
 Pa on šalje s nebesa anđele:
 »Poslušajte, dva mlada anđela, 25
 Vi idite Pavlu gospodaru,
 Zlamenujte sinjega kamena,
 Nek mu bude ono živo čedo
 Zlatokoso a i zlatoruko!«
 Odma' odu dva mlada anđela, 30
 Oni odu Pavlu gospodaru,
 Zlamenuju sinjega kamena,
 Pa postalo živo muško čedo
 Zlatokoso, a i zlatoruko.
 To je Pavlu vrlo milo bilo. 35

Kazivala Teza Crnković u Subotici

5

JUNAČKA NEVJESTA

Kad se ženi Šestokriloviću,
 On zaprosi Maricu divojku,
 Maru prosi, Maru ne da majka,
 Već je daje Budimliji Jovi.
 Kad je bilo vreme od vinčanja, 5
 Kupi Jovo kićene svatove,
 Pa on ode Marici divojki.
 Zdravo ot'šli i natrag s' vratili
 I povelu Maricu divojku.
 Kad su došli u goru zelenu, 10
 Dunu vitar iz gore zelene,
 Pa im zavi barjak naopako.
 Od svatova nitko to ne vidi,
 Neg' vidila Marica divojka,
 Pa besidi Marica divojka: 15

»Stan'te malo, kićeni svatovi,
 Stan'te malo, da vam nešto kažem:
 Dunu vitar iz gore zelene,
 Pa nam zavi barjak naopako,
 Sâm Bog znade, dobro biti ne će. 20
 Već dajte mi junačko odilo,
 Dajte meni mrku jemenliju,
 I dajte mi sablju dimiskinju,
 I dajte mi tešku topuzinu,
 I dajte mi konja od mejdana, 25
 Da ja idem provesti svatove,
 Na drumu je Šestokriloviću,
 Pa on čeka Jovine svatove«.

Dadoše joj, što je zaiskala.
 Ode Mara naprid prid svatovi. 30
 Kad je došla na carske drumove,
 Tamo stoji Šestokriloviću,
 Golu sablju vedrom nebu baca
 I u gole dočekuje ruke.

Kad je došla Marica divojka, 35
 Božiju mu pomoć nazivala,
 Božiju joj pomoć privatio:
 »Božja pomoć, neznani junače!
 Jes' vidio Jovine svatove,
 Iđe l' Jovo i vodi l' divojku?« 40
 Odgovara Marica divojka:
 »Vidio sam Jovine svatove,
 Iđe Jovo, ne vodi divojku,
 Ostala mu bolana kod majke.
 Malo Jovo ostavi joj roka 45
 Malo roka, tri nedilje dana:
 Je l' joj živit, je l' joj je umrti,
 On će onda sa svatovi doći«.

Razljuti se Šestokriloviću,
 Pr'nu krili, ode dvoru bilom. 50
 Ode Mara kroz goru zelenu.
 Kad je Mara goru prijezdila,

Stigao je Jovo sa svatovi.	
Al besidi Marica divojka:	
»Dodajte mi divit i hartiju,	55
Da napišem jednu knjigu malu,	
Da pošaljem Šestokriloviću!	
Dadoše joj divit i hartiju,	
Knjigu piše Marica divojka.	
Kad je Mara knjigu nakitila,	60
Knjigu štije, pa se na nju smije:	
»Zdravo da si, Šestokriloviću!	
Alaj si se, bolan, privario,	
Jer si lipu ticu uvatio,	
Al je nisi čerupati znao!	65
Ja ti nisam neznani junače,	
Već ja jesam Marica divojka.	
Knjigu meće sokolu pod krilo,	
Pa besidi sivome sokolu:	
»Nosi knjigu Šestokriloviću!	70
Ode soko Šestokriloviću,	
A Marica s Jovom i svatovi.	

Kazivala Teza Crnković iz Subotice

6

SIROTAN MIRKO

Rani majka dva sina nejaka	
Uz prešljicu i desnicu ruku,	
U zle dane, u godine glada,	
Kad je bila ponajskuplja 'rana:	
Oka brašna trideset dukata.	5
Ranila jih i odranila jih.	
Kad su dica ženidbi dorasla,	
Obadva jih oženila majka,	
Dovela jim dvi lipe divojke:	
Vidu Vinku, Davidu Koviljku.	10

Kad je prošla godinica dana,
Svaka rodi po jednoga sina:
Vinka Mirka, Koviljka Marinka.

Tako snaje lipo živovale,
Živovale tri godine dana. 15

Kad nastala četvrta godina,
Razboli se nevistica Vinka,
Razboli se, hotje umrijeti,
Pak dozivlje svoju jetrvicu:
»Oj Koviljko, mila jetrvice, 20

Ja bolujem i moram umrti,
Ostavljam ti sirotana moga,
Pazi, sejo, sirotana moga:

Kad Marinku bila kruva dadeš,
Podaj, seko, i mojemu Mirku, 25
Njemu podaj od kruva korice,
Nek se znade, da je sirotica,
I da Mirko svoje majke nema.

Oj Koviljko, mila jetrvice!
Kad Marinku skrojiš košuljicu, 30

Momu Mirku zakrpaj traljice,
Nek se znade, da je sirotica
I da Mirko svoje majke nema.

Oj Koviljko, mila jetrvice!
Kad vama slavni Uskrs dođe, 35

Kad na dicu ruvo pokrojite,
Vašem krojte, kako vama drago,
Mojem Mirku čisto ruvo crno,

Nek se znade, da je sirotica
I da Mirko svoje majke nema. 40

Oj Koviljko, mila jetrvice!
Kada sveta nediljica dođe,

Kada sidneš na sokak med druge,
Tvog Marinka na krilo posadi,
Moga Mirka do sebe na zemlju, 45

Nek se znade, da je sirotica
I da Mirko svoje majke nema.

Oj Koviljko, mila jetrvicel
 Kad na Božić u crkvu prošećeš, 50
 Tvog Marinka ponesi na ruku,
 Moga Mirka povedi za ruku,
 Nek se znade, da je sirotica
 I da Mirko svoje majke nema«.

To izusti nevistica Vinka,
 To izusti, a dušicu pusti. 55
 Sam ostade sirotica Mirko.

Koviljka je strina milostiva,
 Od malote sirotica bila,
 Ona znade, što je sirotinstvo:

Prije Mirku bila kruva daje, 60
 Prije Mirku nego svom Marinku.
 Prije Mirku skroji košuljicu,
 Prije Mirku nego svom Marinku.

Nitko ne zna, da je sirotica
 I da Mirko svoje majke nema. 65
 A kada im slavni Uskrs dođe,
 Kad na dicu ruvo pokrojiše,
 Kako Mirku, onako Marinku:
 Čisti skerlet i zelenu svilu;

Nitko ne zna, da je sirotica 70
 I da Mirko svoje majke nema.
 Kada sveta nediljica dođe,
 Kad Koviljka međ drúge izađe,
 Ona Mirka na krilo posadi,
 Svog Marinka do sebe na zemlju: 75
 Nitko ne zna, da je sirotica
 I da Mirko svoje majke nema.

A kada im blagdan Božić dođe,
 Kad Koviljka u crkvu pošee,
 Obojicu vodi za ručicu, 80
 Kako Mirka, onako Marinka;
 Nitko ne zna, da je sirotica
 I da Mirko svoje majke nema.
 I sav narod strinu blagosiva

I Bog dragi s nebeskoga dvora:	85
»Oj Koviljka, kolino adamsko, Prosta duša tvojih roditelja, Koji su te odranili mudru, Pa ti znadeš, što je sirotinstvo!«	
Râni majka dvoje dice male,	90
Ranila jih do sedamnaest lita. Kad nastalo lito osamnaesto, Pođu pisat carevi veziri, Pođu pisat po svoj zemlji carskoj, Oni kupe na carevu vojsku.	95
Di u kući četir muške glave, Od četiri uzimlju trojicu; Di trojica, uzimlju dvojicu; Di dvojica, ondi obojicu, A di jedan, i onog jednoga.	100
Dođe reda Koviljkinom dvoru, Da joj ide Mirko i Marinko. Majka jih je lipo opremila I za njima gorke suze lila.	
Kad nastala prva vatra bojna,	105
Puče puška iz te vatre prve, Puče puška i ubi Marinka, Sâm ostade sirotica Mirko. Vojevao za devet godina;	
Kad nastala godina deseta,	110
Prikida se sva careva vojska, Svaki vojnik ide dvoru svomu. Dođe dvoru sirotica Mirko: Staru strinu kod dvora zateko.	
Rânio je i saranio je,	115
Kao što bi i rođenu majku, Kako valja i Bog zapovida.	

*Kazivala (god. 1873.) Mara Pejagić
u Vancagi*

MOMAK KUŠA DJEVOJKU

- Igra kolo pod dva turska grada,
 Pod Bunićem i pod Radunićem,
 I u kolu udovica Marta,
 I njezina mizimica ćerka.
 Na ćerki je čudo i zlamenje: 5
 Sitan biser i drago kamenje.
 To je čuo Terzić Marijane,
 Pa on ide svojoj miloj majki:
 »Oblači me, moja mila majko,
 Oblači me što god lipče možeš! 10
 Ja ću ići u to kolo divno,
 Da ja vidim lipotu divojku,
 Na kojoj je čudo i zlamenje:
 Sitan biser i drago kamenje«.
- Lipo ga je opravila majka: 15
 Na njegov meće i srebra i zlata.
 Sinu dite kano sunce jarko,
 Pa on ode u to kolo divno.
 Dade konja kod kola momcima,
 Pa se vaća u to kolo divno. 20
 Kad se Marjan u kolo uvati,
 Stalo kolo da gleda junaka,
 Al besidi Terzić Marijane:
 »Ne stoj, kolo, ne gledaj menekar!
 Nisam došo kolo ustavljati, 25
 Već sam došo da gledam divojku,
 Na kojoj je čudo i zlamenje:
 Sitan biser i drago kamenje«.
- Ni se kolo triput okrenilo,
 Stade Marta prosipati riči: 30
 »Ne dam moju mizimicu ćerku,
 Ja je ne dam takome junaku,
 Koji ne mož' Dunav priplivati,
 I na onu i na ovu stranu«.

Kad to čuo Terzić Marijane, 35
 On zagazi u tu vodu ladnu,
 Da pripliva Dunav vodu ladnu,
 Pa pripliva Dunav vodu ladnu,
 I zdravo se natrag povraćao.
 Kad je došo nasrid vode ladne, 40
 Stane tonit Terzić Marijane.
 Kad to vidi lipota divojka,
 Uze skute u bijele ruke,
 Pa zagazi u tu vodu ladnu:
 Kada nema Terzić Marijana, 45
 Neka nema ni mene divojke!«
 Kad to vidi Terzić Marijane,
 Al besidi Terzić Marijane:
 »Ne budali, lipoto divôjko!
 Ja ne tonim, što ja plivat ne znam, 50
 Već ja tonim, da kušam divojku«.
 Al besidi lipota divojka:
 »Šta me kušaš, Terzić Marijane?
 Volim tebe nego moju majku,
 Moju majku udovicu Martu«. 55

Kazivala Jela Jaramazović u Sub

8

VILA BI MU ODŠALILA ŠALU

Svilu prede rumena Ružica,
 Svilu prede, ibrišim pripređa.
 Kad je Ruži žeđa dodijala,
 Svilu baca na studenu stinu,
 Gajtan baca na zelenu travu, 5
 Ona traži lađane vodice.
 Ona nađe okno vode ladne
 Oklopljeno plećima junačkim:

Skakavica¹⁾ ruka divojačka.
 Sagne s' Ruža, da vodu dohvati, 10
 Al podviknu čoban od ovaca:
 »Ne pi' vode, rumena Ružice!
 Tu su vodu vile otrovale:
 U njojzi su čedo okupale
 Ni kršteno, ni od zla miveno, 15
 Nit se smije, nit ručice daje.«
 Podvikuje vila zagorkinja:
 »Mol' se Bogu, čoban od ovaca,
 Što je tebe sačuvala majka
 Od ùjâmka i od urižnjaka,²⁾
 Ja bi' tebi odšalila šalu!«³⁾

Kazivala Teza Crnković u Subotici

- ¹⁾ skakavica ili skókovac, mlaz vode u debljini djevojačke ruke,
 — ²⁾ ujamak i ureznik (ovdje: urižnjak) zovu se u tkanju krajevi od osnove, koji se ne mogu više utkati. Žene gataju, da ureznicima ne valja ništa šiti, što se nosi na sebi. »Majka svoga sina svjetovala, da se čuva i da se učuva od ujamka i od ureznika, da ga tanka puška ne ubije«,
 — ³⁾ vila bi mu se osvetila.

9

HAZNADAR KATANA

Putom šeta haznadar katana
 Ispod dvora Muje kapetana,
 Lulu pije, u tamburu bije,
 Uz tamburu tanko popivava:
 »Bože mili, na svemu ti falala! 5
 Evo danas devet godin' dana,
 Kako tajim, da sam ženska glava,
 Al od danas tajit već ne mogu:
 Bile dojke razapele punke,
 A naraslo čedo pod pojasom.« 10
 To začula kapetanovica,
 Pa besidi Muji kapetanu:

»Gospodaru, Mujo kapetane!
 Putom šeta haznadar katana,
 Lulu pije, u tamburu bije, 15
 Uz tamburu tanko popivava:
 ,Evo danas devet godin' dana,
 Kako tajim, da sam ženska glava,
 Al od danas tajit već ne mogu;
 Bile dojke razapele punke, 20
 A naraslo čedo pod pojasom.«
 Al besidi Mujo kapetane:
 »Istina je, ljubo Anđelijo,
 Kad smo bili onomad na sajmu,
 Mi gledamo konje i volove,
 A on gleda šarene kolivke.«

Kazivala Teza Crnković u Subotici

10

DJEVOJKA PREVARILA HERCEGA
STIPANA

Kad se ženi Herceže Stipane,
 On zaprosi Janjicu divojku,
 Janju prosi, Janja poći ne će.
 Uto se je razbolila majka,
 Tugujući za zetom Stipanom, 5
 Pa besidi lipe Janje majka:
 »Da je moja Janja muška glava,
 Ona bi mi vodice donela
 Iza gore s mista strašivoga,
 Sa bunara Hercega Stipana.« 10
 Ona misli, nitko je ne čuje,
 Al to čula Janjica divojka,
 Ide Janja mladoj Markovici:
 »Markovice, po Bogu sestrice,
 Daj ti meni devet prstenova 15

- I deseto vidro pozlačeno,
 Da ja idem zã goru nã vodu,
 Da donesem lađane vodice
 Bolesnici, mojoj miloj majci,
 Iza gore s mista strašivoga 20
 Sa bunara Hercega Stipana.«
- Dala njojzi mlada Markovica,
 Dala njojzi devet prstenova
 I deseto vidro pozlačeno.
 I otide Janjica divojka 25
 Do bunara Hercega Stipana.
 Kad al tamo sâm Herceg Stipane,
 Božju mu je pomoć zazivala,
 Al besidi Herceže Stipane:
 »Bog pomogo, mlada nevistice, 30
 Čija s' ljuba, čija li si sela?«
 Odgovara Janjica divojka:
 »Ja sam ljuba Kraljevića Marka,
 A sestrice vojevode Janka.«
 A besidi Herceže Stipane: 35
 »Stan', počekaj, mlada Markovice,
 Da ti dadem do dvi virne sluge,
 Da te mladu kroz goru otprate
 Za poštenje Kraljevića Marka,
 A za ljubav vojevode Janka.« 40
- Pa on daje do dvi virne sluge,
 Ispraćaju Janjicu divojku.
 A kad su je mladu otpratili,
 Onda veli Janjica divojka:
 »Boga vama, Hercebove slugel! 45
 Vi kažite vašem gospodaru:
 Nisam ljuba Kraljevića Marka,
 Ni sestrice vojevode Janka,
 Već sam ona Janjica divojka,
 Koju me je od majke prosio.« 50
- Kad odoše Hercebove sluge,
 Besidile svome gospodaru:

»Boga tebi, Herceže Stipane,
 Testir nama s tobom besiditi!«
 Odgovara Herceže Stipane:
 »Testir vama, koliko vam drago.« 55
 »Nije ljuba Kraljevića Marka,
 Ni sestrica vojevode Janka,
 Već je ono Janjica divojka,
 Koju si je od majke prosio.« 60
 Kad je Stipe riči razumio,
 Od naglosti golu sablju paše,
 Od ljutosti na gola konjica,
 Pa pojezdi za njom u potiru.
 Dok je Stipe na konjica sio, 65
 Dotle Janja goru prigazila;
 Dok je Stipe goru projašio,
 Dotle Janja usrid polja ravna;
 Dok je Stipe u to polje ravno,
 Dotle Janja u dvor ušetala. 70
 Al se plesne Herceže Stipane,
 On se plesne po desnom kolinu,
 Da mu puko skerlet na kolinu:
 »Bože mili, na svemu ti fala,
 Di je krava konja priorala 75
 I divojka momka privarila,
 Kao mene Janjica divojka.«
 Uđe Janja u dvor pivajući
 Ode Stipe gorom jadujući.

Kazivala Jela Jaramazović u Subotici

11

LUKA KAPETAN I LJUBA BARJAKTAR

Sinoć knjiga Luki Sučić stigla
 Od Budima, od careva grada,
 Da on ide na carevu vojsku,
 Da brez Luke vojevat s' ne more.

On će poći, ako će ne doći.¹⁾ 5
 Al se Luka skoro oženio,
 U njega je umiljata ljuba,
 Moli mu se kô mizinče majki:
 »Molim ti se, Luka gospodaru,
 Povedi me sa sobom na vojskul 10
 Bit ću tebi barjaktar prid vojskom,
 Nosit ću ti barjak o ramenu,
 Britku sablju u desnici ruci,
 Tursku pušku o svilen-pojasu«.
 To je Luka poslušao ljubu, 15
 Poveo je sa sobom na vojsku:
 Bila mu je barjaktar prid vojskom,
 Nosila mu barjak o ramenu,
 Britku sablju u desnici ruci,
 Tursku pušku o svilen-pojasu. 20

Vojska pada do Budima grada:
 Konj do konja, junak do junaka,
 Bojna koplja kô gora zelena,
 A barjaci kano i oblaci.
 Izlazile budimke divojke,
 Pa gledaju stasite junake,
 I beside budimke divojke:
 »Otkako je Budim postanuo,
 Još ovakve vojske ne vidismo,
 Što je danas Luke kapetana 30
 I njegova mlada barjaktara.
 Dale bi mu pô Budima grada
 I budimsku najlipču divojku«.
 Al besidi ljuba barjaktare:
 »Šta će meni pô Budima grada 35
 I budimka najlipča divojka,
 Kad sam sama mlađana nevista,
 Koja ljubim mladoga junaka
 Mlad junaka Luku kapetana?«

*Zapisao Ilija Kujundžić, a čuo od slijepog
 Štipe, franjevačkog pojca u Subotici*

¹⁾ poći će, makar se i ne povratio iz vojske.

IZBOR KRALJA MATIJAŠA

Boga mole budimska gospoda:
 »Daj nam, Bože, u subotu lipo,
 U nedilju vedro kao srebro,
 Da bacamo krunu vedrom nebu,
 Da vidimo, kog će okruniti!«

5

Bog im dao u subotu lipo,
 U nedilju vedro kao srebro,
 Pa bacaše krunu vedrom nebu,
 A kruna se vila i vijala,
 Ona pala na Jankova sina,
 Na Jankova sina Matijaša.

10

Povikala budimska gospoda:
 »Nije kruna za Jankova sina,
 Za Jankova sina Matijaša.«

Uze Janko sina Matijaša,
 On ga uze za bijelu ruku,
 Pa ga vodi pod jelu zelenu.
 Opet krunu vedru nebu bace,
 A kruna se vila i vijala,
 Ona pala na zelenu jelu
 Pa kroz jelu na Jankova sina,
 Na Jankova sina Matijaša.

15

Opet viču budimska gospoda:
 »Nije kruna za Jankova sina,
 Za Jankova sina Matijaša.«

25

Uze Janko sina Matijaša,
 On ga uze za bijelu ruku,
 Pa ga vodi u tavnicu tavnu.
 Opet krunu vedrom nebu bace,
 A kruna se vila i vijala,
 Pa je pala tavnici na vrata.

30

Sad beside budimska gospoda:
»Kom Bog dao, da mu i mi damo!
Da mu i mi sriću ne kratimo!«
Onda bilo, sad se spominjalo.

35

Kazivala Teza Crnković u Subotici

13

BOLANI JUNAK U TUĐINI

Kad se Niko na vojsku opravljja,
Stara majka njega blagosiva,
Al se Nike blagoslov ne prima:
Kad je došo na prve konake,
Nestalo mu zlatna buzdovana; 5
Kad je došo na druge konake,
Sâm se Niko bolom razbolio.
Pa besidi bolani Nikola:
»Tuđa sele, daj mi vode ladne!«
Tuđa mu je sela govorila: 10
»Tuđ si, bratac, iz tuđe si zemlje,
Ne mogu ti dati vode ladne«.
Al besidi bolani Nikola:
»Tuđa snajo, steri mi mekanol!«
Tuđa mu je snaja govorila: 15
»Tuđ si diver, iz tuđe si zemlje,
Ne mogu ti mekano sterati«.
Al besidi bolani Nikola:
»Tuđa braćo, načint'e mi lada!«
Tuđa su mu braća govorila: 20
»Tuđ si, brate, iz tuđe si zemlje,
Ne mož'mo ti načiniti lada.«
Al besidi bolani Nikola:
»Tuđa majko, nasloni me na sel!«
Tuđa mu je majka govorila: 25
»Tuđ si junak, iz tuđe si zemlje,

Ne mogu te nasloniti na se«.

 Al govori bolani Nikola:

 »Da me čuje moja stara majka,

 Ona bi se u ticu stvorila, 30

 Pa bi meni bolnom doletila,

 U kljunu bi vodice donila,

 A od trave mekano sterela,

 I od krilâ ladak načinila,

 Sama bi me na se naslonila«. 35

 To izusti bolani Nikola,

 To izusti i dušu ispusti.

Kazivala Teza Crnković u Subotici

14

SMRT BOLANOG IVE

Bolan Ivo po gori hodio,

 Bolan hodi, dobra konja vodi;

 Veže konja za zelenu jelu,

 A on leže pod jelu zelenu,

 Pa besidi bolani Ivane: 5

 »Da se malo odignem od zemlje,

 Da odrišim mog vrana konjica,

 Da ga šaljem mojoj miloj majki,

 Ne bi l' mi se ositila majka,

 Da joj Ivo u goricileži«. 10

 Kad je došo konj majki u dvore,

 Al izlazi Ivanova ljuba,

 Ona ide, a konj od nje biži;

 Kad izlazi Ivanova majka,

 Ona bliže, a konj njojzi bliže. 15

 Rano rani Ivanova majka,

 Ona spravlja Ivanu ponude:

 S mora smokve, a iz Bosne alve,

 Žute tunje u medu kuvane

 I jabuke iza rose brane. 20

Kad je došla u goru zelenu,
 Pita majka po gorici jêle:
 »Ne bi l' znale, di moj Ive leži?«
 Al beside po gorici jele:
 »Lako 'e poznat, di tvoj Ive leži: 25
 Idi, majko, malo unapridak,
 Pa ćeš naći bolanoga Ivu«.

Sve se jele na jele navile,
 Svile grane do zemljice crne,
 Da mu tice ne nagrde lice, 30
 Da mu vrane ne nagrde rane,
 Da mu soko ne izvadi oko.
 Kad je došla bolanome Ivi,
 Al besidi pribolani Ivo:
 »Oj starice, stara mila majko, 35
 Tko te staru uputio amo?«
 Odgovara stara mila majka:
 »Kaz'le sele po gorici jele«.

Njoj govori pribolani Ivo:
 »Oj starice, stara mila majko, 40
 Ako meni Bog i srića dade,
 Da se malo odignem od zemlje,
 Svuh bih goru srebrom okitio,
 A jele bih u zlato ovio«.

To izusti i dušu ispusti. 45
 Cvili, plače Ivanova majka.
 Tišile je po gorici jele:
 »Muč', ne plači, Ivanova majko!
 Kada dā'nu lađani vitrovi,
 Kada panu jesenji mrazovi, 50
 I s nas, majko, sve opane lišće,
 Opet, majko, živi ostanemo«.

Kazivala Eva Drvar iz Čonoplje

NAŠLI SU SE BRATAC I SESTRICA

- U Bogdana devet vinograda
 I na vodi devet vodenica
 I na jasli' devet bedevija,
 Al se Bogdan zadužio duga.
 On prodaje devet vinograda 5
 I na vodi devet vodenica
 I na jasli' devet bedevija.
 Još ne može da oduži duga,
 Već prodaje staru milu majku.
- Al je njemu majka govorila: 10
 »Oj Bogdane, moje dite milo!
 Ne prodaji staru milu majku.
 Već prodaji Anđeliju ljubu:
 S majkom ćeš se ljube dobiti,
 Ali s ljubom majke ni do vika«. 15
- To je Bogdan majku poslušao.
 Svu noć Bogdan misli primislio,
 Kad ujutro bio dan svanio,
 Besidio Bogdan Anđeliji:
 »Anđelijo, virna moja ljubو, 20
 Opravlja se što god lipče znadeš,
 Pa ćeš ići na Nove pazare«.
- Opravlja se mlada Anđelija,
 Opravlja se što god lipče znade.
 Kad su došli na Nove pazare, 25
 Ondud ide Ture momče mlado,
 Pa govori Ture momče mlado:
 »Po što ljuba, Bogdan gospodare?«
 »»Moja ljuba tri stotin dukata««.
- Trista broji Ture momče mlado, 30
 Trista broji, a trista dobraja,
 Pa on gleda Anđeliju ljubu,
 Pa je vodi svom bijelom dvoru.

- Kad je Ture do svog dvora stiglo,
 U to doba vrime od večere, 35
 Pa besidi Ture momče mlado:
 »Hajd večerat, novo kupovano!
 Šta si mi se tako zamislila?
 Je l' ti žavo stara zavičaja,
 Je l' ti žavo stara gospodara?« 40
- Al besidi mlada Anđelija:
 »Ne budali, Ture momče mlado!
 Nit mi žavo stara zavičaja,
 Nit mi žavo stara gospodara,
 Već privrću svakojake misli: 45
 Ja sam s' u te ništo upoznala.
 Nas je devet u matere bilo,
 Svih devet nas udomila majka.
 Imali smo brata jedinoga,
 Toga nam je majka ostavila, 50
 Ostavila, al ga biližila:
 Sjajnu zvizdu na desnom ramenu«.
- Al ti skoči Ture momče mlado,
 Baci doli zelenu dolamu,
 Pa on svlači svilenu košulju 55
 Pa govori mladoj Anđeliji:
 »Poznaj, sele, obiližje moje!«
- Kad to vidi mlada Anđelija,
 Svoga milog brata zagrlila,
 Zagrlila, pa ga poljubila. 60
- Pusti Ture po zemlji telale,
 Da telale od jutra do mraka,
 A od mraka do biloga danka:
 »Čija 'e ljuba, nek se natrag vrati,
 Pa nek nosi ljubuu Anđeliju.« 65
 Našli su se bratac i sestrica!

Kazivala Liza Prčić u Subotici

UZIDANA RUČKONOŠA

Tri su brata bîli grad gradili;
 Što su oni danjom sagradili,
 To su vile noćom razvalile.
 Tri se brata zdravo zabrinila,
 Što ne mogu sagraditi grada, 5
 Ali više vila iz planine,
 Pa dozivlje tri brata rođena:
 »Vi ne ćete sagraditi grada,
 Dok u njega živo ne metnete«.

Među sobom braća besidila: 10
 Besidila, pa se zàvirila,
 Da ni jedan ljubi kazat ne će:
 »Koja dođe i donese ručak,
 Onu ćemo u grad ugraditi«.

Kad ujutro jutro osvanilo, 15
 Osvanilo i sunce granilo,
 Eto ide svekrvica stara,
 Ona ide Ivanovoj ljubi:
 »Ustani se, Ivanova ljubo,
 Ustani se, nosi na grad ručak!« 20
 Al besidi Ivanova ljuba:
 »Ja ne mogu na grad nosit ručak.

Vrlo me je zabolila glava«.
 Ide stara Stipanovoj ljubi:
 »Ustani se, Stipanova ljubo, 25
 Ustani se, nosi na grad ručak!«

Al besidi Stipanova ljuba:
 »Ja ne mogu na grad nosit ručak,
 Vrlo mi se zagorilo platno«.
 Ide stara Mijanovoj ljubi: 30
 »Ustani se, Mijanova ljubo,
 Ustani se, nosi na grad ručak!«
 Al besidi Mijanova ljuba:

- »Šta ću radit, svekrvice stara?
Vrlo mi se čedo rasplakalo«. 35
Al besidi svekrvica stara:
»Samo idi, nosi na grad ručak,
Ja ću tvoje čedo utišiti«.
- Uze ručak Mijanova ljuba,
Ode na grad i odnese ručak. 40
Kad su braća ljubu ugledali,
Ivan veli: »To je moja ljuba«,
Stipan veli: »Nije, nego moja«.
Mijan ćuti, ništa ne besidi,
Samo stoji, grozne suze roni. 45
- Kad je došla Mijanova ljuba,
I donila jadona na grad ručak,
Uzeše je dva divera mlada,
Odnesoše gori na gradinu,
Zidali je do bilih kolina, 50
Ona misli, da je sve to šala.
Zidali je do bijelih ruku,
Al besidi Mijanova ljuba:
»Oj Boga vam, moji diverovi,
Ostav'te mi moje bile ruke, 55
Da privatim moju siroticu!«
Oni ćute, ništa ne beside,
Samo grade bijeloga grada.
Al besidi Mijanova ljuba:
»Ostav'te mi moje oči crne, 60
Da ja vidim moju siroticu,
Kudan će mi Janje prolaziti,
Kada stane tražit svoju majku!«
- Kad uveče veče omrknulo,
Istrčala sirotica mala: 65
»Kaži, babo, di je moja majka«.
»»Otišla je i odnila ručak««.
Mijan ćuti, ništa ne besidi,
Već sirotu po glavi pogladi,
Samo jadan kroz plač progovara: 70

»Bog ubio svakoga onoga,
Koji svojoj ljubi ne kazuje,
Nego svojoj braći poviruje!«

Kazivala Teza Crnković u Subotici

17

BEKRIJI BI MAMUZE SKOVALA

Hasan-aga na gori sidaše,
Virnu ljubiu na krilu držaše:
»Virna ljubo, vira ti pomogla!
Triput si se mlada udavala,
Koji ti je najmiliji bio?« 5
»Kad me pitaš, pravo da ti kažem.
Prvi put sam za spahijom bila,
U spahije dosta pusta blaga,
Pusta blaga, al je sida brada,
Pa me junak ženski milovaše. 10
Drugi put sam za bekrijom bila;
U bekrije nigdi ništa nema,
Samo jedna sićana tambura,
Al me junak muški milovaše.
Treći put sam za tobom, Hasane, 15
S tobom dva sam porodila sina,
Obadva bi' na pazar prodala
I bekriji mamuze skovala.«

Kazivala Teza Crnković u Subotici

18

SESTRA BRATA JEFTINO PRODALA

Sestra brata jeftino prodala
A za jednu svilenu maramu.
Odveli ga do Budima grada.
Kad se jednom rastužilo seli,

- Traži brata, al ga nigdi nema. 5
 »Mili brate, kad ćeš kući doći?«
 — »»Kada rodi javor jabukama,
 Onda ću ti, mila sestro, doći.«« —
 Sestra veže jabuke na javor,
 Vitar dune, jabuke se skrûne. 10
 »Mili brate, kad ćeš kući doći?«
 — »»Kad procvate ruža na kamenu,
 Onda ću ti, mila sestro, doći.«« —
 Sestra sadi ružu na kamenu,
 Sunce sine, ružica uvene. 15
 »Mili brate, kad ćeš kući doći?«
 — »»Kad zapiva riba u Dunavu,
 Onda ću ti, mila sestro, doći.««
 Riba zine, voda je zalije.

Od monoštorskih cura (god. 1884.)

19

BISER MARA PO JEZERU BRALA

- Biser Mara po jezeru brala,
 Prema sebi svoga babu zvala:
 »Dođi, bâbo, i dovezi lađu,
 Da vozimo biser iz jezera!«
 Nema babe, nit doveze lađu. 5
 Biser Mara po jezeru brala,
 Prema sebi svoju majku zvala:
 »Dođi, majko, i dovezi lađu,
 Da vozimo biser iz jezera!«
 Nema majke, nit doveze lađu. 10
 Biser Mara po jezeru brala,
 Prema sebi svoga brata zvala:
 »Dođi, brate, i dovezi lađu,
 Da vozimo biser iz jezera!«
 Nema brata, nit doveze lađu. 15

Biser Mara po jezeru brala,
Prema sebi svoju selu zvala:
»Dodi, sele, i dovezi lađu,
Da vozimo biser iz jezera!«
Nema sele, nit doveze lađu. 20

Biser Mara svoga dragog zvala:
»Dodi, dragi, i dovezi lađu,
Da vozimo biser iz jezera!«
Dode dragi i doveze lađu
I izveze iz jezera Maru. 25

Iz Čavolja

20

DAJ, DIVOJKO, ŠTO SI OBEĆALA!

Žito žela lipota divojka,
Žito žela, snoplje ne vezala,
Pa besidi lipota divojka:
»Tko bi meni povezao snoplje
I od snoplja ladak učinio, 5
Taj bi moje lice obljubio!«

To je čuo čoban od ovaca,
Lati s' čoban, pa poveže snoplje
I od snoplja ladak načinio,
Pa besidi čoban od ovaca: 10
»Daj, divojko, što si obećala!«

Odgovara lipota divojka:
»Koju sam ti tugu obećala?
Ako si mi povezao snoplje:
Tvoje ovce po strniki pasu, 15
I od snoplja ladak načinio:
Pa i ti si u njemu sidio!«

Kazivala Jela Jaramazović u Subotici

LJUBINA OSVETA

- Knjigu piše Ešper Banoviću
 Na kolino Igrović Ivana:
 »Dođi na pir, Igrović Ivane,
 Na pir dođi i dovedi ljubu!«
 Al je Ivi besidila majka: 5
 »Na pir idi, moj sine Ivane,
 Na pir idi, ali ne vodi ljubu,
 Jer je tvoja ljuba jako lipa,
 Pa ćeš kroz nju izgubiti glavu.«
 Ali Ive ne poslušaj majke, 10
 Na pir ode i odvede ljubu.
 Kad su došli Ešperovu dvoru,
 Išetao Ešper Banoviću,
 Uvodi jih prid sobom u sobu,
 Za pune ih posidnuo stole, 15
 Iznosi jim svake đakonije
 I iznosi vina trolitnoga,
 A rakije od devet godina,
 Pa nazdravlja Ešper Banoviću:
 »Zdravo da si, Igrović Ivane! 20
 Ni u moje ni u tvoje zdravlje,
 Već u zdravlje tvoje Anđelije!«
 Zdrav se Ive kupi primaknio,
 Al se od nje mrtav odmaknio.
 A besidi Ešper Banoviću: 25
 »Bit ćeš moja, Ivanova ljubo!«
 Odgovara ljuba Ivanova:
 »Pričekaj me, Ešper Banoviću,
 Pričekaj me za sedam nedilja,
 Dok iskajem Igrović Ivana, 30
 Onda dođi na sedmeri koli:
 Šesteri ću napuniti blaga,
 Na sedmi ću tvome dvoru doći.«

Jedva čeka Ešper Banoviću,
 Jedva čeka da mu vreme prođe, 35
 Da iskaje Ivanova ljuba,
 Pa on kupi sedmere kočije,
 Pa on ode Ivanovu dvoru.
 Kad je stigo Ivanovu dvoru,
 Išetala Ivanova ljuba, 40
 Uvodi ga prid sobom u sobu,
 Za pune ga posidnula stole,
 Iznosi mu svake đakonije,
 Iznosi mu vina trolitnoga
 I rakije od devet godina, 45
 Pa nazdravlja Ivanova ljuba:
 »Zdravo da si, Ešper Banoviću,
 Ni za moje ni za tvoje zdravlje,
 Već za dušu Igrović Ivanal«
 Zdrav se Ešper kupi primaknio, 50
 Al se mrtav od nje odmaknio.
 Čudilo se mâlo i veliko,
 Što učini Ivanova ljuba:
 Kako mu je odšalila šalu!

Kazivala Teza Crnković u Subotici

22

DIJETE MLADOŽENJA

U petak se Nikola rodio,
 U subotu kruva zaiskao,
 U nedilju: »Ženi mene, majko,
 Ti mi prosi carevu divojku!«
 Majka prosi, car od čuda daje: 5
 Di se ženi momak od tri dana.
 Kad je bilo vreme od vinčanja,
 Svi svatovi na koli sidahu,
 Duvegija u zlatnoj kolivki.

Kad su oni doveli divojku, 10
 Svi svatovi sili večerati,
 Nova snaša đuvegiju ljulja,
 Udara ga nogom i papučom:
 »Baji, buji, moja sričo 'uda!«
 Nikoli se to na žavo daló, 15
 Pa on raste za dan, za nedilju,
 Za nedilju kao za godinu:
 Do podne je za konja narasto,
 A od podne za svitlo oružje.
 On udara svoju virnu ljubú, 20
 Udara je čizmóm i mamuzóm:
 »Kurvo, kučko, moja virna ljubo!
 Ti si mene nogom i papučóm,
 Ja ću tebe čizmóm i mamuzóm«.

Kazivala Roza Šibalić u Baji

23

KAKO ĆE JOJ POTAVNITI LICE

Rano rani jedina u majke,
 Prije sunca ũ zoru nã vodu,
 Prije sunca, pa se suncu ruga:
 »Žarko sunce, lipča sam od tebe
 I od tebe i od brata tvoga, 5
 Brata tvoga miseca sjajnoga
 I sestrice po nebu zvizdica«.

Ode sunce Bogu tugujućí,
 Ode Bogu, pa se prid njim tuži:
 »Bože, Bože, šta ću sa divojkom? 10

Vazdan sidi, sa mnom se inati:
 ,Žarko sunce, lipča sam od tebe
 I od tebe i od brata tvoga,
 Brata tvoga, miseca sjajnoga
 I sestrice po nebu zvizdica'. 15

Bože, Bože, ukroti joj lice!«

»Sunce žarko, ne budi žestoko,
Samo idi, pa gri' sirotice,
Ja ću njojzi ukrotiti lice:
Dat ću njojzi tušta¹⁾ diverovâ,
Zlu svekrvu, svekra pijanoga,
Dat ću njojzi muža rdavoga,
Pa će ženi potavniti lice«.

20

Kazivao Ivan Gabrić iz Subotice

¹⁾ tušta, mnogo.

24

SA KOGA SU DVORI PORUŠENI

Piju vino dva junaka mlada,
Latin Pere i Latin Stipane.

A Pere je Stipi besidio:

»Boga tebi, moj brate rođeni!

Otkako je priminila majka,

Od to doba dvori porušeni,

Od to doba gosti nam odbigli,

Je li s tvoje, je li s moje ljube.

Hajde, brate, da ljube kušamo!«

Bratac Pere na pendžeri' stoji,

A Stipan je u dvor ušetao,

Pa je svojoj ljubi besidio:

»O Jelice, moja virna ljubo!

Kralj Matija ženi svoga sina,

Brata Petra u svatove zove,

A u Petra ni konja ni perja,

Ni na konja svijetlo oružje«.

Odgovara Stipanu Jelica:

»Podaj bratu i konja i perje

I na konja svijetlo oružje;

Ja ću skinit đerdan s moga vrata,

Što sam mlada iz roda donela,

5

10

15

20

Pa ću vezat konju oko vrata,
I skrojit ću svilene peškire
Pa ću vezat konju ispod vrata: 25
Bit će dika i moja i tvoja,
A i tvoga brata rodenoga«.

Sad je Stipe na pendžeri' stojo,
A Pere je u dvor ušetao,
Pa je svojoj ljubi besidio: 30

»Anđelijo, moja virna ljubo!
Kralj Matija ženi svoga sina,
Brata Stipu u svatove zove,
A u Stipe ni konja ni perja,
Ni na konja svijetlo oružje« 35

Njemu ljuba oštro odgovara:
»Ne dam bogme ni konja ni perja,
Ni na konja svijetlo oružje:
Njemu konja ukrali su Turci,
A oružje odneli hajduci, 40
A i perje ostalo mu pusto!«

Kad to čuo Latinović Pere,
On uzima lake buzdovane,
Pa udara svoju virnu ljubiu:
»Kurvo-kučko, moja virna ljubo, 45
Sa tebe su dvori porušeni
I od tebe gosti odbignuli!«

Kazivala Kata Matoševa iz Kaćmara

25

DJEVOJKA NE ĆE ZA STAROG DELIJU

U Bogdana lipu seju fale,
Nema više neg petnaest godina.
Prosili je troji prosiooci:
Prvi prosi Hajčanin Nikola,
Drugi prosi od Sibirja Janko, 5

Treći prosi Alaj-bega starče.
 Ne da majka Julu za Nikolu,
 Nit je daje od Sibinja Janku,
 Već je daje Alaj-begu starcu,
 Jer u starca ima mlogo blaga, 10
 Mlogo blaga, tri vike¹) dukata.
 Malo 'e bego roka ostavio,
 Malo roka nediljicu dana;
 Dok je Jula dare saložila,
 Dotle bego svate sakupio. 15
 Kad su stigli svati po divojku,
 Besidila mlada Julijana:
 »Hajde, majko, prid dvor na sunašce,
 Da gledamo begove svatove!
 Vidiš, majko, onoga junaka 20
 U onome ruvu svilenome,
 Na onome konju velikome?
 To je, majko, Hajčanin Nikola.
 Prokleta ti duša tvoja bila
 I ovoga i onoga svita,
 Što me nisi za Nikolu dala! — 25
 Vidiš, majko, onoga junaka,
 U onome ruvu zelenome
 Na onome konju šarenome?
 To je, majko, od Sibinja Janko. 30
 Prokleta ti duša tvoja bila
 I ovoga i onoga svita,
 Što me nisi za Nikolu dala! —
 Vidiš majko, onoga junaka
 Na onome konju grbavome, 35
 To je, majko, Alaj-bego starče,
 Prokleta ti duša tvoja bila
 I ovoga i onoga svita,
 Kad me nisi za Nikolu dala!
 Što me nisi bar za Janka dala, 40
 Već za onog bega matorogal«
 Žali, plače mlada Julijana,

Al ju tiše Nikoline sele:
 »Ti ne plači, mlada Julijana,
 Mi ćemo te mladu naučiti. 45
 Kad pođemo s tobom na vinčanje,
 Pa stignemo u goru zelenu,
 Dun' će vitar i š njim kiša ladna,
 Ti s' razboli bolom nebolesna,
 A mi ćemo viknut svatovima: 50
 ,Stan'te, svati, umire divojka!
 Svi će svati redom pòstajati
 Postajat će pod jele zelene,
 A mi s tobom pod ružu rumenu.
 Svi će svati redom dolaziti, 55
 Al ti nemoj ni trenit ni blenit,
 Dok ne dođe naš bratac Nikola«.

Kad su pošli š njome na vinčanje
 Pa su stigli u goru zelenu,
 Dune vitar i š njim kiša ladna. 60
 Razboli se mlada Julijana,
 Razboli se bolom nebolesna,
 Viknu mlade Nikoline sele:
 »Stan'te, svati, umire divojka!«
 Svi su svati redom pòstajali, 65
 Svi su stali pod jele zelene,
 Jenge²) s Julom pod ružu rumenu.
 Svi su svati redom dolazili,
 Dolazili, divojku gledali.
 Ne će Jula ni trenit ni blenit, 70
 Dok ne dođe Hajčanin Nikola.
 A kad došo Hajčanin Nikola,
 On joj pruža svoju desnu ruku,
 Ona njemu i desnu i livu.
 On je uzme za obadvi ruke, 75
 Pa je sidne za se na konjica;
 Tri puta je opasao pasom,
 Četvrti put od sablje kajasom.
 Pa se vinu preko gore čarne

Kano zvizda priko neba vedrog;	80
Ne bi Niku tica dostignila,	
A kamoli begovi svatovi.	
Al besidi Alaj-bego starče:	
»Koji junak za Nikolom pođe,	
Ja ću tome pokloniti blaga	85
Mlogo blaga tri vike dukata.«	
Al besidi od Sibirja Janko:	
»Koji junak za Nikolom pođe,	
Ja ću tome odasići glavu.	
Za Nikolu i jeste divojka,	90
A ne za tog bega matoroga!«	

Kazivala Jela Jaramazović iz Subotice

¹⁾ vika, vreća, — ²⁾ jendije, sestre Nikoline, koje prate mladu.

26

ŽENIDBA VIDA KAPETANA

(Dolazeći s Bune osvajaju Bunjevci
kulu subotičku)

Lipa ti je Sučićeva Mara,	
Te lipote u svoj Bosni nema,	
U svoj Bosni i Hercegovini:	
Kako šeće, kako stidno kreće,	
Nema momka, tko je uzet ne će.	5
To se čudo nadaleko čulo,	
Prosci prose na sve četiri strane,	
Al divojka ni jednoga ne će.	
Besidili Mari roditelji:	
»Udaji se, ćeri naša mila!	10
Prosci su nam tvoji dodijali,	
Svu ledinu našu iskopali;	
Jablan-drvo konji prižuljali.«	

Al im Mara lipo odgovara: 15
 »Kako ću se tužna udavati,
 Kad sam mlada tvrdu viru dala,
 Viru dala Vidak harambaši,
 Još sam mlada za ovcama bila.
 Evo danas sedam godinica,
 Kako 'e ot'šo u zemlju Ugarsku, 20
 I tamo je Vidak kapetane,
 Pa od njega ni habera nema.
 Ne daj, Bože, da je privario,
 Već ako je glavu izgubio.
 A ja ne ću viru pogaziti, 25
 Makar jadna sidu kosu plela«.

Istom oni u riči su bili,
 Al evo ti prosci Vidakovi.
 Lipo su ih oni dočekali,
 Za junačko zdravlje upitali; 30
 Uvode jih prid sobom u sobu,
 Za pune ih posidaju stole.
 Isprosiše Maricu divojku
 Za junaka Vidak kapetana.

A govore prosci Vidakovi: 35
 »Svadba naša za godinu dana;
 Daleko je s mora do Dunava,
 Pa do bile subotičke kule:
 Sedamdeset i sedam konaka,
 Još toliko turskih je čardaka, 40
 Valja skupit poizbor junake,
 Da nam Turci ne otmu divojku«.

Tu se oni lipo oprostiše,
 U junačko lice izljubiše,
 I darove rodu otpremiše. 45
 Nije dugo potrajalo vrime,
 Kad Vidaku bila knjiga stigla.
 Knjigu štije Vidak kapetane,
 Knjigu štije, grozne suze lije.
 Gledala ga njegova družina, 50

Gledala ga, pa je besidila:
 »Oj Vidače, naša poglavico!
 I dosad si bile knjige štio,
 Ali nisi grozne suze lio.
 Otklem knjiga, od kojega grada, 55
 Otklem knjiga, ognjem izgorila?«

Al besidi Vidak kapetane:
 »Braćo moja i družbino moja,
 Što su dosad knjige dolazile,
 Nisu bile krvljom napisane, 60
 A ova je krvljom od obraza.
 Pisala je Marica divojka,
 Da im Turčin krvav harač sprema,
 Već da idem što god brže znadem,
 Da ne vodim kićene svatove, 65
 Već poizbor nekoliko drugâ,
 Koji znadu klance jadikovce
 I poznadu careve drumove
 I skrivene hajdučke putove,
 Kudan triba provoditi društvo, 70
 Da ga ne bi opazili Turci,
 Da uludo ne gubimo glave.
 Turski im je zulum dojadio,
 Pa ga više podnositi ne mogu«.

Svu noć Vidak misli primislio, 75
 Primislio, na jedno smislio.
 Još ni zora nije zabilila,
 A od dana ni spomena nema,
 Opravlja se Vidak kapetane,
 Opravlja se u tursko odilo 80
 I uzima dva najbolja druga.
 Posidoše konje od mejdana,
 Pa krenuše s Bogom putovati;
 Gone konje i danju i noću,
 Da što prije do Neretve dođu. 85
 Kad su došli na domak Neretve,
 Al se ništo u daljini bili,

Pa beside dva njegova druga:
 »Oj Vidače, naša poglavico!
 Šta se ono u daljini bili: 90
 Il su bile na plandištu ovce
 Il na vodi bili labudovi,
 Il su cure razastrle platno?«
 Al besidi Vidak kapetane:
 »Nit su bile na plandištu ovce, 95
 Nit na vodi bili labudovi,
 Nit su cure razastrle platno,
 Već su kule naše bile Bunel
 Vidite li ponajvišlju kulu?
 To je kula Sučića župana. 100
 Još dan hoda, i mi smo kod roda«.

Kad su stigli Sučićevom dvoru,
 Al u dvoru sitna družba stoji:
 Opremljeno mâlo i veliko,
 Sam' da krenu s Bogom putovati. 105

Jedva su ih oni dočekali:
 Ruke šire, u lice se ljube,
 Za junačko pitaju se zdravlje.
 Konje vode u podrume dolnje,
 A junake na visoku kulu. 110

Još se pravo odmorili nisu,
 Al eto ti fra Anđelka fratra,
 Pa besidi fratar franciškane:
 »Braćo moja i družbino moja!
 Nije doba da se odmaramo, 115
 Nit je doba da razgovaramo,
 Već je doba da s' na put spremamo,
 Da nas ne će iznebušit Turci«.

Al podviknu Sučiću župane:
 »Braćo moja i družbino moja, 120
 Došlo doba pa da putujemo!
 Turski nam je zulum dojadio,
 Da ga više podnet ne možemo.

- Zalud puška, zalud desna ruka,
Kad nam Turčin polja popalio, 125
Sa plandišta ovce odagnao,
Pa od glada izginit moramo.
Već na noge, braćo moja milal!
Tko je konjik, nek steže kolane,
Tko je pišak, na noge opanke, 130
Pa što Bog da i srića junačka!«
- Konji hržu, a junaci viču,
Dica plaču, a žene jauču,
I studen bi kamen proplakao.
Al besidi Vidak kapetane: 135
»Braćo moja i družbino moja!
Ne plačite, glave ne gubite!
Što da ovdje uzalud ginete
I od pusta glada umirete,
Kad vas tamo¹⁾ bolja srića čeka: 140
Ravna polja, zelene livade,
Guste šume, bratski zagrljaji?
Vež'te glave svilenom maramom,
A srdašca zlaćanim pojasom,
Pa ne dajte, da vas tuga svlada!« 145
- Svi klekoše na gola kolina,
Pa se dragom Bogu pomoliše,
Da im Bog da sretno putovati.
Pa se krene sva družbina listom. 150
Često su se natrag obzirali.
Naprid jezde dva Vidina druga,
A za njima Vidak kapetane,
S njim pored Sučiću župane,
A izmed njih Marica divojka,
A za njima fra Anđelko fratre 155
I s njimekar ostala družbina:
To su svati Vidak kapetana.
- Ne čuju se bubnji ni svirali,
Nit se čuju glasi, ni uzdasi,
Nit se vijuju svileni barjaci. 160

Ta ne bi jih vile opazile,
A kamoli Turci krajišnici.

Sritno dođu do vode Dunava.
Kad su Dunav vodu priplivali,
Lipo su ih braća dočekali 165
I u bilo lice izljubili,
Za junačko zdravlje upitali.
Istom oni riči razdilili,

Kad iz kule²) hitar glasnik dođe:
»Što imade od boja junakâ, 170
Nek što brže biloj kuli dođu,
Da gonimo janičare Turke,
Da jim pûstim ne ostane traga!«

Nabrzo se četa opremila,
Dvi hiljade poizbor junaka, 175
A prid njima Sučiću župane
I barjaktar Vidak kapetane.

Još do zore biloj kuli dođu,
Iznenada udare na Turke
I do sunca kulu osvojiše. 180

Biže Turci glavom brez obzira,
Al jih siku Bunjevci junaci:
Pet stotina glava odsikoše.
Koje nisu sabljom pogubili,
U Tisu su vodu utirali, 185

A tri bega živa uvatili,
Tri stotine oslobode roblja
Pa se vrate subotičkoj kuli.
Tu veliko veselje činiše,
Fra Anđelko svetu misu reče. 190

Kada reče, na kolina kleče
I dragom se Bogu zafališe,
Pa divojku Maricu vinčaše
Sa junakom Vidak kapetanom.
On je vodi svome dvoru bilom; 195
Lip je porod s njome izrodio:

Dvi divojke i sedam momaka
Kô dvi vile uz sedam junaka.
Onda bilo, sad se spominjalo!

*Zapisao Ilija Kujundžić, a čuo od slijepog Stipe,
franjevačkog pojca u Subotici*

¹⁾ u Bačkoj, — ²⁾ subotička tvrđavica.

BUNJEVAČKE GROKOTALICE

1 Majčine milosti	141
2 Dobra snaha ugodila svekrvi	141
3 Janjina sirotica	142
4 Sin od kamena	144
5 Junačka nevjesta	145
6 Sirotan Mirko	147
7 Momak kuša djevojku	151
8 Vila bi mu odšalila šalu	152
9 Haznadar katana	153
10 Djevojka prevarila Hercega Stipana	154
11 Luka kapetan i ljuba barjaktar	156
12 Izbor kralja Matijaša	158
13 Bolani junak u tudini	159
14 Smrt bolanog Ive	160
15 Našli su se bratac i sestrice	162
16 Uzidana ručkonoša	164
17 Bekriji bi mamuze skovala	166
18 Sestra brata jeftino prodala	166
19 Biser Mara po jezeru brala	167
20 Daj, divojko, što si obećala	168
21 Ljubina osveta	169
22 Dijete mladoženja	170
23 Kako će joj potavniti lice	171
24 Sa koga su dvori porušeni	172
25 Dievojska ne će za starog dellju	173
26 Zenidba Vidak kapetana	176